

JEZUS CHRYSZTUS, JEDYNY ZBAWICIEL ŚWIATA WCZORAJ, DZIŚ I NA WIEKI

Pod tym tytułem, zaczerpniętym w pewnej mierze z Hbr 13, 8, Komisja Duszpasterska Episkopatu Polski wydała *Program duszpasterski na rok 1996/97*¹. A jest to pierwszy rok bezpośredniego *triduum* oraz VII rok Nowenny przed Wielkim Jubileuszem Roku Dwutysięcznego. To *triduum* zespala się z Nowenną we wspólnej tematyce, którą jest Chrystus jako jedyny Zbawiciel świata.

Na odwrocie karty tytułowej został zamieszczony list papieża Jana Pawła II do ks. arcybiskupa Damiana Zimonia, Przewodniczącego Komisji Duszpasterstwa Ogólnego Episkopatu Polski, podpisany własnoręcznie przez Papieża. Jan Paweł II dziękuje w nim osobiście — co jest nie spotykaną ostatnio rzadkością — Księdzu Arcybiskupowi i kierowanej przez niego Komisji za nadesłany do Watykanu program duszpasterski na rok 1995/96, zatytułowany: *Kościół jako miejsce nawrócenia i pojednania. Sakramenty uzdrowienia*². Widać z listu, że Papież zapoznał się z tym dwutomowym dziełem, cieszy się nim i z serca błogosławi jego twórcom. Zamieszczenie zaś listu w następnym *Programie* świadczy chyba o tym, że jego redaktorzy (ks. Eugeniusz Szczotok, sekretarz Komisji, i p. Anna Liskowacka, których nazwiska widnieją na wszystkich wydanych drukiem *Programach*) chcieli nie tylko podzielić się z czytelnikami tą radosną wiadomością, ale również zasygnalizować wyraźną aprobatę Papieża dla kontynuowanego przez nich dzieła.

Trzeba przyznać, że struktura omawianego tomu jest mniej skomplikowana od dwóch *Programów* poprzednich³ i zbliżona

¹ Katowice 1996 (Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej w Katowicach, ss. 547).

² Katowice 1995.

³ Dwutomowy *Program duszpasterski na rok 1994/95* (Katowice 1994) nosił obok jednego, wspólnego dla obu tomów tytułu: *Ewangelizacja w tajemnicy i misji Kościoła*, jeszcze drukowane w poszczególnych tomach, na kolejnych kartach tytułowych, takie tytuły, jak: *Kościół jako missio. Sakrament kapłaństwa*, a nawet dodany do tych dwóch na okładce: *V Rok Nowenny przed Rokiem Dwutysięcznym* (w jednym tomie) oraz: *Misja ewangelizacyjna kapłanów w nauczaniu Kościoła i Materiały formacyjne i homiletyczne w roku duszpasterskim 1994/95*, drukowane dwukrotnie w drugim tomie. Dzieło przekazane Papieżowi nosi jeden wspólny tytuł: *Ewangelizacja i nawrócenie*, zamieszczony na okładce i karcie tytułowej

w jakiejś mierze do *Programu duszpasterskiego na rok 1991/92*⁴. Można się domyślać, że wielka ilość zbieranych materiałów na aktualne, poruszane w *Programie* tematy, zmuszała poniekąd redaktorów serii do wydawania dwóch oddzielnych pozycji różniących się nawet tytułami, co zwłaszcza bibliotekarzom może utrudniać katalogowanie. Aktualny *Program* przedstawia się na tym tle o wiele bardziej korzystnie: ma jeden i ten sam tytuł na wszystkich kartach tytułowych, odznacza się jasnym, przejrzystym podziałem na 10 działów tematycznych, zaczynających się poważnie odpowiednio dobranymi do danego tematu wypowiedziami Jana Pawła II, włącza pod jedno tytułowe hasło Jubileusz 1000-lecia męczeńskiej śmierci św. Wojciecha (dział VII) oraz 46. Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny we Wrocławiu (dział VIII), dzięki czemu może się z powodzeniem znaleźć na biurku Jana Pawła II przed jego kolejną pielgrzymką do Polski.

Najważniejsze są, rzecz jasna, dwa lub trzy działy początkowe. Dział I: *Jezus Chrystus jest sercem Kościoła*, stanowi praktycznie tylko wprowadzenie w problematykę: zawiera bowiem jedynie przemówienie Jana Pawła II do uczestników sesji plenarnej Głównego Komitetu Wielkiego Jubileuszu Roku Dwutysięcznego, wydrukowane z polskiej wersji *L'Osservatore Romano*. Na działy następne składają się wypowiedzi (referaty, artykuły itp.) kardynałów, arcybiskupów, biskupów i teologów, pogrupowane w miarę tematycznie. Dział II nosi tytuł: *Jezus Chrystus centrum historii zbawienia*, a dział III: *Chrzest fundamentem życia chrześcijańskiego*. To zestawienie dwóch rzeczywistości na pierwszy rzut oka dalekich od siebie jest jak najbardziej logiczne i uzasadnione, gdy się choćby uwzględni najstarszą teologię odkupienia (zbawienia), podaną przez św. Pawła w dwóch kolejnych rozdziałach (5 i 6) *Listu do Rzymian*. Najpierw, w r. 5, zestawiając ze sobą „dwóch Adamów”, św. Paweł uwypukla wielkość dzieła dokonanego przez

jednego tomu, w drugim zaś aż w trzech miejscach. Podany przez Papieża tytuł *Kościół jako miejsce nawrócenia i pojednania. Sakramenty uzdrowienia* znajduje się tylko na karcie międzytytułowej jednego tomu, na obwolucie którego zostaje uzupełniony dopowiedzią: *VI Rok Nowenny przed Rokiem 2000*. Obwoluta drugiego, zupełnie odrębnego dzieła nosi tytuł: *Sakramenty uzdrowienia. Pomoce duszpasterskie w VI roku Nowenny 1995/96*, przy czym zawarty tu podtytuł został zestawiony na karcie tytułowej z: *Ewangelizacja i nawrócenie* jako tytułem dzieła. Wszystkie te tytuły są niewątpliwie słuszne, celowe, uzupełniające się nawzajem: różnorodny ich druk (czcionka) i umieszczenie powoduje jednak faktyczny zawrót głowy.

⁴ Katowice 1991. Na trzech kartach tytułowych czytamy: *Ewangelizacja młodzieży*. Na okładce: *Sakrament bierzmowania. II Rok Nowenny przed Rokiem 2000*. Na karcie międzytytułowej: *Sakrament bierzmowania. Ewangelizacja młodzieży*.

Chrystusa: „jak przez jednego człowieka grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć, i w ten sposób śmierć przeszła na wszystkich ludzi..., to o ileż obficie spłynęła na nich wszystkich łaska i dar Boży, łaskawie udzielony przez jednego Człowieka, Jezusa Chrystusa” (w. 12 i 15). „Gdy bowiem jeden tylko grzech przynosi wyrok potępiający, to łaska przynosi usprawiedliwienie ze wszystkich grzechów” (w. 16). „A zatem, jak przestępstwo jednego spowodowało na wszystkich ludzi wyrok potępiający, tak czyn sprawiedliwy Jednego sprowadza na wszystkich ludzi usprawiedliwienie dające życie. Albowiem jak przez nieposłuszeństwo jednego człowieka wszyscy stali się grzesznikami, tak przez posłuszeństwo Jednego wszyscy staną się sprawiedliwymi” (w. 18-19).

Jak powiedział jednak poeta: „Krzyż na Golgocie tego nie wybawi, kto we własnym sercu krzyża nie postawi” (A. Mickiewicz). Zbawienie dokonane przez Chrystusa („krzyż na Golgocie”), o jakim mówi św. Paweł, teologowie określają nierzadko jako odkupienie obiektywne (uniwersalne, dostępne każdemu), odróżniając je od zbawienia subiektywnego (podmiotowego, osobistego), uwarunkowanego dobrowolnym przyjęciem przez człowieka („krzyż we własnym sercu”) daru zbawienia obiektywnego. Inni z kolei teologowie odwracają te pojęcia, nazywając dzieło Chrystusa zbawieniem „subiektywnym” (w sensie: możliwościowym, potencjalnym), a przyjęcie tego daru — zbawieniem obiektywnym (rzeczywistym, konkretnym, faktycznym). Trzeba przeto przyglądać się uważnie treści wypowiedzi, gdy się spotyka takie sformułowania u poszczególnych autorów. Trudność taka nie grozi jednak z pewnością Czytelnikom omawianego dzieła, gdyż zawarte w nim materiały nie dotyczą wprost, ani ubocznie, tej problematyki. Chodzi więc mi jedynie o uwypuklenie związku zachodzącego między chrztem św., który św. Paweł nie waha się nazwać „śmiercią, podobną do Jego śmierci” (Rz 6, 5), a odkupieniem dokonanym przez Chrystusa.

W pełni uzasadniony w tym kontekście jest dział VI: *Maryja wzorem wiary autentycznie przeżytej*, chociaż mógłby on być z powodzeniem (i pożytkiem dla czytelnika) poszerzony o refleksje dotyczące roli i udziału Maryi w zbawczym dziele Jezusa. Zupenie zrozumiałe obecnie, w dobie posoborowej, jest zamieszczenie w tomie działu IV: *Powrócić z odnowionym zapalem do Biblii*. Chociaż sam tytuł brzmi ogólnie, zgodnie zresztą z fundamentalnym nastawieniem teologii naszych czasów, to przecież zawarty w tym dziale artykuł ks. S. Pisarka: *Biblia źródłem poznania Chrystusa i Bożego planu zbawienia* (s. 283—295) mógłby z powodzeniem się znaleźć na samym czele rozważań. Dosyć ogólnikowo

brzmi także tytuł działu V: *Sens i wartość katechezy*. W rzeczy samej, poza opracowaniem ks. J. Salija: *Jak dzisiaj mówić na temat zbawienia?* (s. 357—364), artykuły zamieszczone w tym dziale nie wiążą się wprost z tematyką Roku. Powyższe braki nadrabia, a może i likwiduje w jakimś sensie podany w dziale IX: *Program homiletyczny*, autorstwa ks. Z. Adamka, zawierający merytoryczne propozycje homilii chrystologicznych na cały rok liturgiczny (nie wspominałem bowiem dotychczas, że *Programy* dotyczą zawsze roku kościelnego, a nie kalendarzowego). Również opracowane przez bpa J. Szkodonia *Propozycje dla Zespołów Synodalnych* (s. 535—543), uznane przez Redakcję za dział X, stanowią cenną pomoc chrystologiczną.

Celowo pominąłem w tym przeglądzie problematykę działu II, który — zgodnie ze swoim tytułem — powinien stanowić prawdziwy rdzeń całości. Jeżeli się bowiem pominie fragmenty rozważań i przemówień kard. Stefana Wyszyńskiego, przedrukowane wybiórczo z VIII tomu serii *W nurcie zagadnień posoborowych*⁵ pod tytułem: *Chrystus istotą i misterium Kościoła* (s. 18—39) oraz referat ks. J. Salija: *Wiara w Chrystusa jako konieczny warunek zbawienia* (s. 114—119), to właściwie — poza samym tytułem działu — niewiele w nim się znajdzie merytorycznych wypowiedzi o Chrystusie. Świadczyć to może o tym, iż — w mniemaniu Redaktorów — duszpasterze jako główni adresaci dzieła mają już jakąś własną, wyniesioną ze studiów teologicznych wiedzę o Jezusie Chrystusie, jedynym Zbawicielu świata, i potrafią ją sami umiejętnie wykorzystać. Ale równie dobrze może być to przejawem trudności poprawnego, właściwego, należycie zaktualizowanego wypowiedzania się na temat Jezusa jako Zbawiciela. Niektóre przynajmniej artykuły zamieszczone w niniejszym numerze *Communio* potwierdzają w pełni tę hipotezę. Nie jest wykluczona inna jeszcze ewentualność: Redaktorzy tomu mogli z powodzeniem liczyć, że ze względu na rangę przygotowań do Wielkiego Jubileuszu rok poświęcony Jezusowi Chrystusowi jako Zbawcy ludzkości znajdzie się w centrum uwagi i zainteresowań wielu ośrodków naukowych i wydawniczych. W takiej zaś supozycji niniejszy numer *Communio* może stanowić znaczne uzupełnienie co najmniej paru działów tomu, a czekająca na druk *Tajemnica Odkupienia*, zaplanowana jako 11 tom Kolekcji *Communio*, uzupełni w większym jeszcze stopniu aktualne braki i niedopowiedzenia.

⁵ *Chrześcijaństwo żywych* (red. bp B. Bejze), Warszawa 1976.